

การศึกษาศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานรากวัฒนธรรมวิถีพุทธ ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี*

STUDYING THE POTENTIAL AND ROUTES OF COMMUNITY TOURISM BASED ON THE BUDDHIST CULTURAL FOUNDATION, IN THE MUEANG CHONBURI DISTRICT, CHONBURI PROVINCE

เขมจิรา พิทการฐ์^{1*}, พระครูวิสิษฐธรรมโสภณ²

Khemjira Pitakrad^{1*}, Phrakru Wisit Thammasophon²

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี ชลบุรี ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chonburi Buddhist College, Chonburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: taty_kham@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานรากวัฒนธรรมวิถีพุทธ เส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานรากวัฒนธรรมวิถีพุทธ และกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานรากวัฒนธรรมวิถีพุทธ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสงฆ์ นักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ภาครัฐ จำนวน 25 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานรากวัฒนธรรมวิถีพุทธ แสดงให้เห็นถึงความพร้อมในด้านความสะดวก มีระบบนำทางออนไลน์และป้ายบอกทาง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีการจัดการที่ดี ทั้งลานจอดรถ ห้องน้ำสะอาด และศูนย์ข้อมูล ด้านสภาพแวดล้อม วัดต่าง ๆ มีความงดงามทางพุทธศิลป์และสภาพแวดล้อมที่เป็นเอกลักษณ์ ดึงดูดนักท่องเที่ยว ด้านคุณค่าและความสำคัญ แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้สะท้อนถึงคุณค่าทางศาสนา และวัฒนธรรม เส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนวิถีพุทธ แบ่งออกเป็นหลายกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มวัดที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานรากวัฒนธรรมวิถีพุทธเน้นความสวยงามของพุทธศิลป์ เช่น วัดแสนสุขสุทธาวาส กลุ่มวัดที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวัฒนธรรมพุทธ โดยเน้นการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมและเกจิอาจารย์ ได้แก่ วัดตาลล้อม และวัดอ่างศิลา กลุ่มวัดที่เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ ชุมชน และพระพุทธศาสนา ได้แก่ วัดใหญ่อินทาราม (พระอารามหลวง) และวัดตันสน และกลุ่มวัดที่เน้นการปฏิบัติธรรมตามหลักพุทธศาสนา ได้แก่ วัดนอก และวัดเก่าโบราณ ส่วนกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานรากวัฒนธรรมวิถีพุทธ ที่จัดขึ้นภายในวัดแต่ละแห่ง เช่น การสักการะพระพุทธรูป การศึกษาประวัติศาสตร์ และการปฏิบัติธรรม

คำสำคัญ: ศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน, เส้นทางการท่องเที่ยวชุมชน, การท่องเที่ยวบนฐานรากวัฒนธรรม, วิถีพุทธ

Abstract

This research aims to study the potential of community tourism based on Buddhist traditions, Buddhist traditions-based community tourism routes, and Buddhist traditions-based community tourism activities. This qualitative study involved 25 key informants: monks, tourists,

and government officials. Data collection tools included in-depth interviews, focus group discussions, and descriptive data analysis. The findings revealed that Buddhist traditions-based community tourism potential demonstrates readiness in terms of convenience, including online navigation and signage. Facilities include well-managed parking lots, clean restrooms, and an information center. Environmentally, temples exhibit beautiful Buddhist art and unique environments, attracting tourists. In terms of value and significance, these tourist attractions reflect religious and cultural values. Buddhist traditions-based community tourism routes are divided into several groups: temples that promote Buddhist traditions-based community tourism, emphasizing the beauty of Buddhist art, such as Wat Saen Suk Suthiwararam; temples that promote traditional and Buddhist cultural tourism, emphasizing cultural activities and guru monks, such as Wat Tan Lom and Wat Ang Sila; and temples that serve as learning centers for history, community, and Buddhism, such as Wat Yai Intharam. (Royal Monastery) and Wat Ton Son and the group of temples that emphasize the practice of Dhamma according to Buddhist principles, including outside temples and ancient temples. As for community tourism activities based on the foundations of Buddhist culture, which are organized within each temple, such as paying homage to Buddha images, studying history, and practicing Dhamma.

Keywords: Community Tourism Potential, Community Tourism Routes, Cultural Tourism, Buddhist Way of Life

บทนำ

ประเทศไทยมีความได้เปรียบเชิงศักยภาพด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ทั้งทรัพยากรธรรมชาติ (เช่น ทะเลภูเขา น้ำตก ป่าไม้) และทรัพยากรวัฒนธรรม (เช่น ศิลปกรรม ประเพณี ศาสนา และภูมิปัญญาท้องถิ่น) ที่หลากหลายและสมบูรณ์ ทำให้การท่องเที่ยวเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจมหภาค (GDP) ของประเทศ การพัฒนาการท่องเที่ยวสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ซึ่งมุ่งเน้นเศรษฐกิจสร้างคุณค่า (Value-based Economy) และการพัฒนาที่ยั่งยืนตาม เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และ ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ยังให้ความสำคัญกับการยกระดับการท่องเที่ยวเป็น “คุณภาพ” มากกว่า “ปริมาณ” เพื่อสร้างความสมดุลทั้งเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ชุมชนมีบทบาทในการกำหนดทิศทาง การบริหารจัดการโดยชุมชนเอง ซึ่งปัจจุบันการท่องเที่ยวรูปแบบนี้กำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั่วโลกที่ถือว่าเป็น Local Experience การท่องเที่ยวโดยชุมชนยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการ จัดการทรัพยากรและวัฒนธรรม โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว อีกทั้งยังช่วยในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ สภาพแวดล้อม รวมทั้งอัตลักษณ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ต่างวิถีชีวิต จารีตประเพณีที่แตกต่างกัน สร้างจิตสำนึกรักและหวงแหนในท้องถิ่นของตน (กระทรวงมหาดไทย, 2566) การกระจายรายได้สู่คนในท้องถิ่น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งสิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึงในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนคือต้องเข้าใจว่าการท่องเที่ยวไม่ใช่อาชีพหลัก แต่เป็นกิจกรรมเสริมที่ต้องอาศัยทรัพยากรด้านต่าง ๆ ของชุมชนเพื่อเป็นต้นทุนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน ศิลปะวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ มาเป็นต้นทุนทางทางการท่องเที่ยวสอดคล้องแผนปฏิบัติการ

ขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนและสร้างสรรค์ พ.ศ. 2561-2565 (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดระยอง, 2566)

การท่องเที่ยวชุมชนถือเป็นการต่อยอดจากศักยภาพภาพใหญ่ มุ่งเน้นให้ชุมชนใช้ทรัพยากรที่ตนมี เช่น ภูมิทัศน์ทางธรรมชาติและเอกลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่น มาพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีบทบาทสำคัญในการรักษาความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ควบคู่กับการสร้างรายได้และการจ้างงานภายในชุมชน การบริหารจัดการโดยชุมชน เช่น การจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวกองทุนหรือสหกรณ์ท่องเที่ยวทำให้เกิดการมีส่วนร่วม การแบ่งปันผลประโยชน์ และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสังคม อย่างไรก็ตามแม้การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ผ่านมาจะประสบความสำเร็จหลายชุมชนจากการท่องเที่ยวมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น แต่หลายชุมชนก็ต้องยุติลงจากปัญหาอุปสรรคหลายประการ อาทิ ข้อยกีดกันความรู้ความเข้าใจในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ขาดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพปัญหาการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม (ราณี อธิชัยกุล, 2546) ปัญหาความเสื่อมโทรมจากนักท่องเที่ยว การขาดข้อมูลเชิงลึกในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรม ตลอดจนการขาด การบูรณาการทำงานร่วมกันของหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและความคาดหวังของนักท่องเที่ยว ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการแก้ไข และพัฒนาอย่างต่อเนื่องที่ต้องอาศัยกระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานรากวิถีชีวิต ชุมชนอย่างยั่งยืนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาและสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (นฤมล สมิตินันท์, 2566)

จังหวัดชลบุรีปัจจุบันได้พัฒนาเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวเพื่อสอดรับกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กระตุ้นท่องเที่ยวในท้องถิ่น และการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อกระจายโอกาสเชิงพื้นที่และกระจายรายได้ให้กับท้องถิ่น จังหวัดชลบุรีมีความพร้อมด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างครบครัน ถนนหนทางสะดวกสบาย สามารถเดินทางไปตามแหล่งท่องเที่ยวที่กระจายอยู่ทั่วจังหวัดได้อย่างง่ายดาย ที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น (สำนักงานจังหวัดชลบุรี, 2564) รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในชุมชนท้องถิ่น ถือได้ว่าศักยภาพด้านการท่องเที่ยวด้วยความมีเอกลักษณ์ที่เฉพาะอันโดดเด่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวในชุมชน ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาการท่องเที่ยวไม่ใช่แค่อยู่ในตัวเมืองใหญ่ แต่มีการกระจายออกสู่ตัวชุมชน เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคุณค่าอันได้แก่ วิถีการดำเนินชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี โบราณสถานภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะในศาสตร์ต่างๆ ที่แสดงถึงองค์ความรู้ที่สะสมมาอย่างยาวนานและความรุ่งเรืองในสมัยอดีตของชนยุคสมัยก่อน โดยเฉพาะชุมชน ในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี เป็นชุมชนที่มีทรัพยากรที่ยังคงอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้ง ผลิตภัณฑ์ OTOP จากภูมิปัญญาที่ส่งสืบทอดกันมา จากบรรพบุรุษ ประเพณีวิ่งควาย ที่จัดสืบทอดกันมายาวนานกว่า 100 ปี (ปิ่นเพชร จำปา, 2565) อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เป็นชุมชนที่มีเสน่ห์และความโดดเด่นเป็นชาวไทยที่โดยเฉพาะชุมชน มีที่การสืบสานประเพณีได้เป็นอย่างดี วิถีชีวิตเรียบง่าย อีกทั้งยังมีสินค้า OTOP จากตำบลอ่างศิลา ที่ชื่อเสียงไปทั่วประเทศ คือการทำครกหินที่สืบทอดภูมิปัญญาการทำมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษที่เป็นอัตลักษณ์ และอาหารทะเล กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน คือ วิหารเทพสถิตพระกิตติเฉลิม (ศาลเจ้าหน่าจาซาไท้จื้อ) สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทั้งชาวไทยเชื้อสายจีน และชาวจีน ที่มาไหว้ขอพร, ชายหาดบางแสนเขาสามมุข จุดชมวิววิริมทะเล และชมพระตกในยามเย็น ตลาดโบราณอ่างศิลา 133 ปี แหล่งรวมอาหารทะเลสดจากแพปลา ตลาดหนองมน แหล่งรวมของฝากและอาหารขึ้นชื่อของจังหวัดชลบุรี และตลาดประมงท่าเรือพลี (พลอยศรี โปราณานนท์, 2564)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานรากวัฒนธรรมวิถีพุทธ ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน ศึกษาเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชน และศึกษากิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานรากวัฒนธรรมวิถีพุทธในอำเภอเมืองชลบุรี ข้อมูลที่ได้จะนำไปพัฒนาหน่วยงานในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐาน

รากวิธชีวีตชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเน้นองค์ความรู้และการพัฒนาบุคลากรสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมการเพิ่มคุณค่าและมูลค่าของต้นทุนทรัพยากรในชุมชน เพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางในการสร้างรายได้ที่มากขึ้น อีกทั้งยังมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยว โครงการการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานรากวิธชีพุดอย่างยั่งยืน จะทำหน้าที่เป็นกลไกการขับเคลื่อนและระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบพึ่งพาตนเอง สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนและการบูรณาการของหน่วยงานทุกภาคส่วน เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางการตลาด ผ่านการส่งมอบคุณค่าสู่นักท่องเที่ยว นำไปสู่การเพิ่มรายได้และกระจายรายได้สู่ชุมชนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม บนฐานทรัพยากรชุมชนที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานรากวัฒนธรรมวิธชีพุด ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานรากวัฒนธรรมวิธชีพุด ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี
3. เพื่อศึกษากิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานรากวัฒนธรรมวิธชีพุด ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานรากวัฒนธรรมวิธชีพุด เส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานรากวัฒนธรรมวิธชีพุด และกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานรากวัฒนธรรมวิธชีพุด ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสงฆ์ 7 รูป ปราชญ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น 6 คน นักท่องเที่ยว 6 คน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ 6 คน รวมทั้งสิ้น 25 ราย โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง ครอบคลุมกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก ทำให้ได้ข้อมูลเชิงลึกจากหลายมิติ เหมาะสมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นความหลากหลายและความลึกของข้อมูล โดยเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถให้ข้อมูลเฉพาะที่สะท้อนศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงวิธชีพุดได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบปลายเปิด (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม โดยมีการตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ ผ่านความเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Index of Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งแบบสัมภาษณ์มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.60 - 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ในประเด็นศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานรากวัฒนธรรมวิธชีพุด ลักษณะของการสัมภาษณ์เป็นรูปแบบการให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เล่าเรื่องราวต่าง ๆ อย่างมีเป้าหมาย พร้อมทั้งสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมประกอบเนื้อหา โดยประเด็นหรือหัวข้อในการสัมภาษณ์สามารถดัดแปลงให้มีความยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด เพื่อสอบถามประเด็นเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานรากวัฒนธรรมวิธชีพุด การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) เป็นการพูดคุยสนทนาเช่นเดียวกับการสนทนาในชีวิตประจำวัน เปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นได้มากที่สุด โดยใช้ประเด็นคำถามบางส่วนที่เกี่ยวข้องมาเชื่อมโยงกับประเด็นการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกจากกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้ ประเด็นหรือหัวข้อในการสัมภาษณ์สามารถดัดแปลงได้อย่างยืดหยุ่น แต่ต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดการวิจัยลักษณะการสัมภาษณ์เช่นนี้ทำให้บางครั้งผู้ถูกสัมภาษณ์ไม่รู้ตัวด้วยซ้ำว่ากำลังถูกสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ไม่เป็นทางการดำเนินการกับบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ โดยเป็นการพูดคุยตามประเด็นคำถามที่กำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ พร้อมทั้งมีการจดบันทึกและ

บันทึกเสียงประกอบ สำหรับการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ ได้มีการทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อแสดงต่อพระสงฆ์ ปราชญ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น นักท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์จากข้อมูลการสัมภาษณ์ โดยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล นำข้อมูลมาแยกประเด็นตามหัวข้อ เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างระหว่างผู้ให้ข้อมูล แล้วนำไปสรุป วิเคราะห์ อภิปราย และจัดทำข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. ศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานรากวัฒนธรรมวิถีพุทธ ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว วัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบนฐานรากวัฒนธรรมวิถีพุทธ ในอำเภอเมืองชลบุรีปัจจุบันนักท่องเที่ยวสามารถใช้ระบบการนำทางออนไลน์ หรือนักท่องเที่ยวอาจสอบถามจากประชาชนหรือหน่วยงานภาครัฐที่ให้บริการประชาชน รวมถึงการอ่านป้ายเส้นทางที่ปัจจุบันมีการติดป้ายระบุเส้นทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางพุทธธรรมช่วยให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวกขึ้น 2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่วัดจัดรองรับนักท่องเที่ยว วัดที่เป็นจุดหมายปลายทางยอดนิยมมักจัดสรรพื้นที่สำหรับจอดรถอย่างเป็นระเบียบ ห้องน้ำที่สะอาดและเพียงพอเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยว มีศูนย์ข้อมูลหรือโต๊ะบริการนักท่องเที่ยวให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของวัด กิจกรรมต่าง ๆ และแผนที่ของพื้นที่ในวัด มีการจัดพื้นที่ศาลาหรือสวนหย่อมสำหรับนั่งพัก ในบางวัดยังจัดจุดถ่ายภาพที่สวยงามเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว 3) ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบนฐานรากวัฒนธรรมวิถีพุทธ วัดมีสภาพแวดล้อมที่งดงาม สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวได้ ความงามทางพุทธศิลป์ ศิลปะต่าง ๆ ที่นำมาใช้ประกอบการสร้างวัดธรรม รวมถึงสภาพแวดล้อมที่เป็นองค์ประกอบมีความงดงามสอดคล้องกับเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชาวพุทธ แต่ละแห่งมีสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงามทางพุทธศิลป์ สิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ และบูรณะร่วมกับสิ่งที่มีอยู่เดิม และ 4) ด้านคุณค่าและความสำคัญทั้งในด้านศาสนา วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และการท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ สถานที่เหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นแหล่งทำบุญและการปฏิบัติธรรม แต่ยังเป็นจุดที่ผู้คนสามารถหาความสงบและการเรียนรู้ในการใช้ชีวิตตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา นักท่องเที่ยวจึงสามารถร่วมสัมผัสประสบการณ์และเรียนรู้จากแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ได้อย่างหลากหลายและมีคุณค่าทางจิตใจ

ข้อมูลการให้สัมภาษณ์

“จุดเด่นคือความงดงามทางพุทธศิลป์ครับ ทั้งสถาปัตยกรรม จิตรกรรม และรูปแบบงานศิลปะที่สะท้อนอัตลักษณ์ชาวพุทธในท้องถิ่น บางวัดมีการบูรณะควบคู่กับการอนุรักษ์สิ่งเดิม ทำให้เกิดความงามที่ผสมผสานกัน ทั้งเก่าและใหม่” (ศุภศักดิ์ เจริญศิลป์, 2568)

2. เส้นทางท่องเที่ยวชุมชนบนฐานรากวัฒนธรรมวิถีพุทธ ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี มี 4 เส้นทาง ได้แก่ เส้นทางที่ 1 กลุ่มวัดที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานรากวัฒนธรรมวิถีพุทธ ที่เน้นความสวยงามของพุทธศิลป์ จำนวน 1 วัด ได้แก่ วัดแสนสุขสุทธิวาราม วัดนี้โดดเด่นในเรื่องพุทธศิลป์ที่สวยงามและเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญในเชิงศิลปะและสถาปัตยกรรมของพุทธศาสนา สามารถชมความงามของพระพุทธรูปและงานประติมากรรมต่างๆ รวมถึงโบราณสถานภายในวัดที่สวยงามและมีคุณค่าทางศิลปะ เส้นทางที่ 2 กลุ่มวัดที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประเพณี วัฒนธรรมพุทธ โดยเน้นการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมพุทธ เกจิอาจารย์ จำนวน 2 วัด ได้แก่ วัดตาลล้อม วัดนี้มีชื่อเสียงในด้านการเป็นศูนย์กลางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและเป็นที่พำนักของเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียงในพื้นที่ การท่องเที่ยวในวัดนี้สามารถเรียนรู้เกี่ยวกับประเพณีการทำบุญและ

กิจกรรมทางพุทธศาสนา เช่น การเจริญพระพุทธมนต์และการฝึกปฏิบัติธรรม วัดอ่างศิลา วัดนี้มีความสำคัญในด้านประเพณีและกิจกรรมทางพุทธศาสนาเช่นเดียวกับวัดตาลล้อม โดยที่นี่มีการจัดกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในวิถีชีวิตแบบพุทธและการปฏิบัติธรรม เส้นทางที่ 3 กลุ่มวัดที่เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ ชุมชนและพระพุทธศาสนา จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ วัดใหญ่อินทาราม (พระอารามหลวง) วัดนี้เป็นวัดประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และความเป็นมาของพระพุทธศาสนาในพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนาและช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวในเชิงศึกษา วัดต้นสน วัดนี้มีประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีความสำคัญในด้านการเผยแผ่คำสอนทางพระพุทธศาสนาและการรักษาเส้นทางประเพณีอันยาวนาน เส้นทางที่ 4 กลุ่มวัดที่เน้นการปฏิบัติธรรมตามหลักพุทธศาสนา จำนวน 2 วัด ได้แก่ วัดนอก วัดนี้มีการเน้นการปฏิบัติธรรมตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เช่น การทำสมาธิ การเจริญวิปัสสนา และการฝึกฝนจิตใจ ทำให้ผู้ที่มาท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้และเข้าใจการปฏิบัติธรรมในลักษณะต่างๆ วัดเก่าโบราณ วัดเก่าโบราณเน้นการศึกษาและการปฏิบัติธรรมตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา โดยที่ผู้ที่มาเยี่ยมชมสามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการฝึกจิตและการทำสมาธิ รวมถึงการทำบุญเพื่อเสริมสร้างความสงบในจิตใจ

ข้อมูลการให้สัมภาษณ์

“วัดแสนสุขสุทธิวารามถือเป็นวัดที่มีพุทธศิลป์สวยงาม ภายในวัดมีพระพุทธรูปและงานประติมากรรมที่สวยงาม สะท้อนเอกลักษณ์ทางพุทธศิลป์ จึงเป็นทั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและเป็นสถานที่ที่ผู้คนมักมาสักการะบูชาเพื่อความเป็นสิริมงคล” (รัตนา กาญจนาดล, 2568)

ภาพที่ 1 เส้นทางท่องเที่ยวเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนบนฐานรากวัฒนธรรมวิถีพุทธ ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

จากภาพที่ 1 แสดงถึงเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานรากวัฒนธรรมวิถีพุทธในอำเภอเมืองชลบุรี มี 4 เส้นทางที่สะท้อนอัตลักษณ์ทางศาสนาและวัฒนธรรมอย่างหลากหลาย ได้แก่ เส้นทางที่ 1 วัดแสนสุขสุทธาวารามโดดเด่นด้วยพุทธศิลป์และสถาปัตยกรรมที่งดงาม เส้นทางที่ 2 วัดตาลล้อมและวัดอ่างศิลา เน้นกิจกรรมเชิงประเพณีและวัฒนธรรมพุทธที่เกี่ยวข้องกับเกจิอาจารย์ เส้นทางที่ 3 วัดใหญ่อินทารามและวัดตันสน เป็นแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ส่วนเส้นทางที่ 4 วัดนอกและวัดเก่าโบราณ เน้นการปฏิบัติธรรม การเจริญสมาธิ และวิปัสสนา ทั้งหมดนี้สะท้อนศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่ผสมผสานศิลปะ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และจิตวิญญาณได้อย่างลงตัว

3. กิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานรากวัฒนธรรมวิถีพุทธ ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี มีดังนี้ วัดแสนสุขสุทธาวาราม เป็นสถานที่ที่มีความสำคัญทั้งในด้านการสักการะพระพุทธรูป การปฏิบัติธรรม และการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนา ภายในวัดไม่เพียงแต่มีความงดงามในด้านสถาปัตยกรรม และศิลปะ แต่ยังเป็นสถานที่ที่มีความสงบ ที่ช่วยเติมเต็มจิตใจของผู้มาเยือน การเดินชมวัดและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การฟังธรรม และการทำบุญ ช่วยให้ผู้คนได้ผ่อนคลายและสมดุลจิตใจโดยเฉพาะสำหรับผู้ที่ต้องการหาความสงบภายในตัวเอง นอกจากนี้การจัด กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงประเพณีวัฒนธรรมพุทธ ที่เน้น เกจิอาจารย์ที่วัดตาลล้อมและวัดอ่างศิลา ไม่เพียงแต่ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่ยังเป็น การอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นรวมถึงสร้างความเข้าใจที่ดีเกี่ยวกับ พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น การจัดกิจกรรมเหล่านี้ยังช่วยให้วัดใหญ่อินทาราม (พระอารามหลวง) และวัดตันสน เป็นที่รู้จักมากขึ้น โดยสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมเพื่อสัมผัสกับวัฒนธรรมและประเพณีของไทย นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่มีส่วนสำคัญในการ อนุรักษ์ประเพณี และศาสนาที่มีค่าของไทยให้คงอยู่ การปฏิบัติธรรมในวัดนอกและวัดเก่าโบราณ เป็นการสัมผัสประสบการณ์ที่ล้ำค่าซึ่งควรค่าแก่การลองเข้าไปมีส่วนร่วม กิจกรรมการปฏิบัติธรรมเหล่านี้ไม่เพียงช่วยให้ผู้คนได้พัฒนาจิตใจ และร่างกายให้สมดุลแต่ยังเป็นการนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาใช้ในการดำเนินชีวิตจริงในแต่ละวันช่วยเสริมสร้างสันติสุขภายในจิตใจ และอนุรักษ์วัฒนธรรมที่มีคุณค่าให้สืบสานต่อไป

ข้อมูลการให้สัมภาษณ์

“นักท่องเที่ยวที่มาเยือนจะได้เรียนรู้เรื่องราวความเป็นมาของพระพุทธศาสนาและชุมชนในพื้นที่ วัดนี้ยังเป็นจุดที่จัดกิจกรรมเชิงศึกษา เช่น การบรรยายธรรมะ และการให้ความรู้ด้านประวัติศาสตร์แก่ผู้มาเยือน ถือว่ามีคุณค่าทั้งในแง่การท่องเที่ยวและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม” (บดินทร์ สุขใหม่, 2568)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานรากวัฒนธรรมวิถีพุทธ ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว วัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในอำเภอเมืองชลบุรีได้รับการพัฒนาให้เข้าถึงได้ง่ายขึ้นด้วยการใช้เทคโนโลยี เช่น ระบบนำทางออนไลน์ รวมถึงป้ายบอกทางที่มีการปรับปรุงให้ชัดเจนช่วยให้การเดินทางสะดวกยิ่งขึ้น 2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว มีการจัดสรรพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ เช่น ที่จอดรถที่เพียงพอ ห้องน้ำสะอาด ศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว และสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว วัดมีสภาพแวดล้อมที่งดงามและสงบร่มรื่น โดดเด่นด้วยความงามทางพุทธศิลป์ที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ของชุมชน วัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมบางส่วนเป็นสิ่งที่ได้รับการบูรณะควมคู่ไปกับการสร้างใหม่ ช่วยเสริมบรรยากาศที่เหมาะสมสำหรับการเยี่ยมชมและการปฏิบัติธรรม วัดในพื้นที่นี้มีคุณค่าหลายมิติ ทั้งด้านศาสนา วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และการท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ นักท่องเที่ยวสามารถมาทำบุญ ปฏิบัติธรรม และเรียนรู้คำสอนของพระพุทธศาสนาในรูปแบบที่หลากหลาย สร้างความสงบและเพิ่มพูนคุณค่าทาง

จิตใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อิทธิวัตร ศรีสมบัติ และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่อง สายธารธรรมลุ่มแม่น้ำมูล: ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ พบว่า การประเมินศักยภาพ กำหนดปัจจัยและเกณฑ์การชี้วัดเพื่อประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ มีองค์ประกอบ 2 ด้าน คือ ศักยภาพในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวและศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวผลการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ (อิทธิวัตร ศรีสมบัติ และคณะ, 2560)

2. เส้นทางท่องเที่ยวชุมชนบนฐานรากวัฒนธรรมวิถีพุทธ ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ได้แก่ เส้นทางที่ 1 กลุ่มวัดที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานรากวัฒนธรรมวิถีพุทธ ที่เน้นความสวยงามของพุทธศิลป์ จำนวน 1 วัด ได้แก่ วัดแสนสุขสุทธิวราราม เป็นสถานที่ที่มีความสำคัญในเชิงศิลปะและสถาปัตยกรรมของพุทธศาสนา สามารถชมความงามของพระพุทธรูปและงานประติมากรรมต่างๆ รวมถึงโบราณสถานภายในวัดที่สวยงามและมีคุณค่าทางศิลปะ เส้นทางที่ 2 กลุ่มวัดที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประเพณี วัฒนธรรมพุทธ โดยเน้นการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมพุทธ เกจิอาจารย์ จำนวน 2 วัด ได้แก่ วัดตาลล้อม เป็นศูนย์กลางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและเป็นที่พำนักของเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียงในพื้นที่ การท่องเที่ยวในวัดนี้สามารถเรียนรู้เกี่ยวกับประเพณีการทำบุญและกิจกรรมทางพุทธศาสนา วัดอ่างศิลา โดยที่นี่มีการจัดกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในวิถีชีวิตแบบพุทธและการปฏิบัติธรรม เส้นทางที่ 3 กลุ่มวัดที่เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ ชุมชนและพระพุทธศาสนา จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ วัดใหญ่อินทาราม (พระอารามหลวง) เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และความเป็นมาของพระพุทธศาสนาในพื้นที่ วัดต้นสน มีประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีความสำคัญในด้านการเผยแผ่คำสอนทางพระพุทธศาสนาและการรักษาเส้นทางประเพณีอันยาวนาน เส้นทางที่ 4 กลุ่มวัดที่เน้นการปฏิบัติธรรมตามหลักพุทธศาสนา จำนวน 2 วัด ได้แก่ วัดนอก วัดนี้มีการเน้นการปฏิบัติธรรมตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เช่น การทำสมาธิ การเจริญวิปัสสนา วัดเก่าโบราณ เน้นการศึกษาและการปฏิบัติธรรมตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา โดยที่ผู้ที่มาเยี่ยมชมสามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการฝึกจิตและการทำสมาธิ รวมถึงการทำบุญเพื่อเสริมสร้างความสงบในจิตใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชราภรณ์ ก้อนสิน และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อจัดเส้นทางท่องเที่ยวโคราชสามพันโบก พบว่า เส้นทางท่องเที่ยวที่ 1) ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมกาญจนาภิเษกทุ่งศรีเมือง วัดหนองป่าพง แก่งสะพือ ผาแต้ม เสาเฉลียง น้ำตกสร้อยสวรรค์สามพันโบก วัดพระโต หอไตรหนองขุหลุ วัดพระธาตุหนองบัว เส้นทางที่ 2) ทุ่งศรีเมือง พิพิธภัณฑ์แห่งชาติอุบลราชธานี วัดหนองป่าพง วัดดอนธาตุ แก่งน่าน น้ำตกแสงจันทร์ สามพันโบก วัดพระโต หอไตรหนองขุหลุ วัดบ้านนาเมือง เทียวแบบ 1 วัน ตัวอย่างเส้นทางที่ 1 ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมกาญจนาภิเษก วัดพระธาตุหนองบัว หอไตรหนองขุหลุ วัดพระโต สามพันโบก แม่น้ำสองสี แก่งสะพือ วัดหนองป่าพง เส้นทางที่ 2) ทุ่งศรีเมือง วัดมหาวนาราม หอไตรหนองขุหลุ วัดพระโต สามพันโบก วัดถ้ำคูหาสวรรค์ ผาแต้ม แก่งสะพือ แนวทางในการปรับปรุงพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว มีความจำเป็นเร่งด่วนในการปรับปรุงพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เช่น ป้ายสื่อความหมาย ป้ายบอกทาง ที่พัก สำหรับนักท่องเที่ยว สถานที่จอดรถ ห้องน้ำ ร้านอาหาร ระบบสาธารณูปโภค เป็นต้น และส่งเสริมให้ชุมชนเข้าร่วมจัดการแหล่งท่องเที่ยวของตนเองในด้านการรักษาความสะอาด การดูแลรักษาความปลอดภัย (พิชราภรณ์ ก้อนสิน และคณะ, 2559)

3. กิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานรากวัฒนธรรมวิถีพุทธ ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี มีกิจกรรมดังนี้ วัดแสนสุขสุทธิวราราม เป็นสถานที่ที่มีความสำคัญทั้งในด้านการสักการะพระพุทธรูป การปฏิบัติธรรม และการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนา ภายในวัดไม่เพียงแต่มีความงดงามในด้าน สถาปัตยกรรมและศิลปะ แต่ยังเป็นสถานที่ที่มีความสงบ ที่ช่วยเติมเต็มจิตใจของผู้มาเยือน การเดินชมวัดและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เช่น การฟังธรรม และการทำบุญ ช่วยให้ผู้คนได้ ผ่อนคลาย และสมดุลจิตใจ โดยเฉพาะสำหรับผู้ที่ต้องการหาความสงบภายในตัวเอง นอกจากนี้การจัด กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงประเพณีวัฒนธรรมพุทธ ที่เน้น

เกจิอาจารย์ที่วัดตาลล้อมและวัดอ่างศิลา ไม่เพียงแต่ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่ยังเป็นการ อนุรักษ์และสืบทอด วัฒนธรรมและประเพณี อันดีงามของท้องถิ่น รวมถึงสร้างความเข้าใจที่ดีเกี่ยวกับ พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็น ประโยชน์ทั้งต่อนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น การจัดกิจกรรมเหล่านี้ยังช่วยให้ วัดใหญ่อินทาราม (พระอาราม หลวง) และวัดต้นสน เป็นที่รู้จักมากขึ้น โดยสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมเพื่อสัมผัสกับ วัฒนธรรมและ ประเพณีของไทยนอกจากนี้ยังช่วย ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่มีส่วนสำคัญในการอนุรักษ์ประเพณี และ ศาสนาที่มีค่าของไทยให้คงอยู่ การปฏิบัติธรรมในวัดนอกและวัดเก่าโบราณ เป็นการสัมผัสประสบการณ์ที่ล้ำค่าซึ่ง ควรค่าแก่การลองเข้าไปมีส่วนร่วม กิจกรรมการปฏิบัติธรรมเหล่านี้ไม่เพียงช่วยให้ผู้คนได้พัฒนาจิตใจ และร่างกาย ให้สมดุล แต่ยังเป็นการนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาใช้ในการดำเนินชีวิตจริงในแต่ละวันช่วยเสริมสร้าง สันติสุขภายในจิตใจ และอนุรักษ์วัฒนธรรมที่มีคุณค่าให้สืบสานต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุทิตย์ อาภากร ที่ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในกรุงเทพมหานคร พบว่า วัดที่เป็นแหล่ง ท่องเที่ยวทั้ง 9 วัด ในกรุงเทพมหานคร มีขีดความสามารถในการรองรับทางการท่องเที่ยวทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม โดยวัดให้ความสำคัญกับคุณค่าของสิ่งแวดล้อมในเชิงรูปธรรม พุทธศิลปกรรม และมีการนำ ความรู้ทางพระพุทธศาสนาเผยแพร่แก่นักท่องเที่ยว สำหรับรูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดใน กรุงเทพมหานครพบว่า มี 4 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นลักษณะของการเที่ยวชม สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม และการเที่ยวชมบริเวณวัด (เชิงวัตถุธรรม) 2) รูปแบบและกิจกรรมการ ท่องเที่ยวที่เป็นลักษณะของการท่องเที่ยวตามเทศกาล ประเพณี และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา (เชิงวัฒนธรรม) 3) รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาความรู้ (เชิงนามธรรมการเรียนรู้) และ 4) รูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในเชิงลึก เช่น การฝึกสมาธิ การฟังธรรม เป็นต้น วัดทั้ง 9 วัด สามารถเป็นสถานที่ท่องเที่ยวได้ โดยวัดสามารถจัดการเพื่อรองรับทางการท่องเที่ยวได้ เช่น มีการดูแลและอนุรักษ์ โบราณวัตถุ โบราณสถาน และสถาปัตยกรรมภายในวัดในระดับดี รองลงมา ได้แก่ มีการใช้ประโยชน์จากแหล่ง ท่องเที่ยวภายในวัดเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม การจัดพื้นที่ภายในวัด เช่น สถานที่ไหว้พระ สถานที่ ถ่ายรูป หรือที่นั่งสมาธิ ไหว้พระ สวดมนต์ การให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของวัดหรือทาง พระพุทธศาสนา การกำหนดเขตพื้นที่ในการรองรับนักท่องเที่ยวและการเที่ยวชมภายในวัด ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็น ว่า วัดถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทย แต่ก็จะต้องมีการวางระบบการจัดการให้เหมาะสม เพื่อการ พัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (พระมหาสุทิตย์ อาภากร, 2559)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะ การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ผลการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานรากวัฒนธรรม วิถีพุทธ ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี สะท้อนให้เห็นถึงความพร้อมของชุมชนในหลายด้าน ทั้งในด้านความ สะดวกในการเดินทางและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีการจัดระบบนำทางออนไลน์และป้ายบอกทางไว้อย่าง ชัดเจน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกก็มีการจัดการอย่างเป็นระเบียบ เช่น ลานจอดรถที่เพียงพอ ห้องน้ำที่สะอาด และศูนย์ข้อมูลที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ วัดต่าง ๆ ยังมีความโดดเด่นด้านพุทธศิลป์ทั้งงดงามและ สภาพแวดล้อมที่มีเอกลักษณ์ สามารถดึงดูดใจผู้มาเยือนได้เป็นอย่างดี แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ไม่เพียงแต่ให้ความ งามทางศิลปะเท่านั้น แต่ยังสะท้อนคุณค่าทางศาสนา วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ที่ลึกซึ้ง ทำให้ผู้มาเยือน สามารถเรียนรู้และซึมซับวัฒนธรรมวิถีพุทธได้อย่างเต็มที่ เส้นทางท่องเที่ยวชุมชนบนฐานรากวัฒนธรรมวิถี พุทธมีทั้งหมด 4 เส้นทาง ได้แก่ เส้นทางที่ 1 กลุ่มวัดที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานรากวัฒนธรรมวิถีพุทธ โดยเน้นความสวยงามของพุทธศิลป์ จำนวน 1 วัด ได้แก่ วัดแสนสุขสุทธิวาราม เส้นทางที่ 2 กลุ่มวัดที่มีกิจกรรม การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวัฒนธรรมพุทธ โดยเน้นการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเกจิอาจารย์และประเพณี ท้องถิ่น จำนวน 2 วัด ได้แก่ วัดตาลล้อม และ วัดอ่างศิลา เส้นทางที่ 3 กลุ่มวัดที่เป็นแหล่งเรียนรู้ด้าน

ประวัติศาสตร์ ชุมชน และพระพุทธศาสนา จำนวน 2 วัด ได้แก่ วัดใหญ่อินทาราม (พระอารามหลวง) และ วัดต้นสน เส้นทางที่ 4 กลุ่มวัดที่เน้นการปฏิบัติธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา จำนวน 2 วัด ได้แก่ วัดนอก และ วัดเก่าโบราณ เมื่อพิจารณาในเชิงลักษณะกิจกรรม วัดต่าง ๆ สามารถจำแนกออกเป็น 4 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มวัดที่เน้นความสวยงามทางพุทธศิลป์ เช่น วัดแสนสุขสุทิวราราม ซึ่งมีศิลปะพุทธที่วิจิตรตระการตาและเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม กลุ่มวัดที่เน้นกิจกรรมทางประเพณีและวัฒนธรรม เช่น วัดตาลล้อม และ วัดอ่างศิลา ที่มีกิจกรรมเกี่ยวข้องกับเกจิอาจารย์และประเพณีท้องถิ่น กลุ่มวัดที่เป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ เช่น วัดใหญ่อินทาราม (พระอารามหลวง) และ วัดต้นสน ซึ่งสะท้อนความเป็นมาของชุมชนและพระพุทธศาสนา กลุ่มวัดที่เน้นการปฏิบัติธรรม เช่น วัดนอก และ วัดเก่าโบราณ ที่เหมาะแก่ผู้แสวงหาการเข้าถึงหลักธรรมและการฝึกจิตใจ กิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานรากวัฒนธรรมวิถีพุทธมีความหลากหลายและสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของแต่ละวัด เช่น การสักการะพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ การศึกษาประวัติความเป็นมาของวัดและท้องถิ่น การปฏิบัติสมาธิ และการฝึกฝนจิตใจตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า กิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้นักท่องเที่ยวได้พักผ่อนอย่างมีคุณค่าเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมการเรียนรู้และการเข้าใจวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและเปี่ยมด้วยปัญญาตามแนวทางพระพุทธศาสนา จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ หน่วยงานภาครัฐและท้องถิ่น เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) องค์การบริหารส่วนจังหวัด และเทศบาล ควรนำผลการวิจัยไปใช้ประกอบการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและศาสนาในพื้นที่ เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน พัฒนาป้ายบอกทาง ระบบคมนาคม ลานจอดรถ ห้องน้ำ และศูนย์บริการนักท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานและเพียงด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว จัดทำแพ็คเกจท่องเที่ยวเชิงวิถีพุทธ เช่น การปฏิบัติธรรม 1 วัน การเรียนรู้ประเพณีวัฒนธรรม และกิจกรรมชุมชน เพื่อดึงดูดทั้งนักท่องเที่ยวไทยและต่างชาติ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายพื้นที่ศึกษาพื้นที่อื่น ๆ ในจังหวัดชลบุรีหรือจังหวัดใกล้เคียง เพื่อเปรียบเทียบศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธในบริบทต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงมหาดไทย. (2566). มาตรฐานการส่งเสริมการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการปกครอง.
- นฤมล สมิตินันท์. (2566). การท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: คณะพาณิชยศาสตร์เพื่อการบัญชีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บดีนทร์ สุขใหม่. (2 ก.พ. 2568). วัดที่เหมาะสมกับการจัดทำเป็นเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน. (เขมจิรา พิพัทธาษฎร์, ผู้สัมภาษณ์)
- ปิ่นเพชร จำปา. (2565). วัฒนธรรมการท่องเที่ยวของคนไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2559). รูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาท่องเที่ยวไทยและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พลอยศรี โปราณนันท. (2564). การท่องเที่ยวเบื้องต้น. เชียงใหม่: มิ่งเมือง.
- พัชรภรณ์ ก้อนสิน และคณะ. (2559). การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อจัดเส้นทางท่องเที่ยว. โครงการขยายสามพันโบก. ขอนแก่น: เทคโนโลยีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- รัตนา กาญจนาดล. (28 ม.ค. 2568). กิจกรรมการท่องเที่ยว ความงดงามพุทธศิลป์ของวัด. (เขมจิรา พิพัทธาษฎร์, ผู้สัมภาษณ์)
- ราณี อิศัยกุล. (2546). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศุภศักดิ์ เจริญศิลป์. (25 ม.ค. 2568). ศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดในจังหวัดชลบุรี. (เขมจิรา พิพัทธาษฎร์, ผู้สัมภาษณ์)

- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดระยอง. (2566). องค์ประกอบของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว. ระยอง: สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา.
- สำนักงานจังหวัดชลบุรี. (2564). ยุทธศาสตร์การพัฒนากการท่องเที่ยวจังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2560–2565. ชลบุรี: สำนักงานจังหวัดชลบุรี.
- อิทธิวัตร ศรีสมบัติ และคณะ. (2560). สายธารธรรมลุ่มแม่น้ำมูล: ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธกลุ่มจังหวัดอีสานใต้. สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.